

Konsekvensutredning till ändring av Centrala studiestödsnämndens (CSN:s) föreskrifter om återbetalning av annuitetslån och studielån

Följande föreskriftsändringar föreslås med anledning av att CSN har uppmärksammat ett behov av att låntagare ska kunna återta ansökningar om sammanläggning, överföring och ändrade lånevillkor fram till dess att beslut har fattats i ett enskilt ärende. Enligt nuvarande föreskrifter kan återkallelse inte göras efter den 30 november, trots att det i praktiken är möjligt att hantera återtag av ansökningar fram till dess att ett beslut är fattat i ett ärende. Ändringarna gäller föreskrifterna avseende studielån (lån tagna mellan den 1 januari 1989 och den 30 juni 2001) och annuitetslån (lån tagna efter den 30 juni 2001). CSN föreslår även föreskriftsändringar som ett led i införandet av studiestartsstödet. De som studerar med studiestartsstöd och sedan tidigare är återbetalningsskyldiga för studielån ska få nedsättning utan ansökan.

1 Sammanläggning, överföring och ändrade lånevillkor

1.1 Bakgrund

Reglerna avseende studiestöd har förändrats över tid, vilket innebär att ett stort antal låntagare under en övergångsperiod kommer att betala tillbaka på både studiemedel (lån tagna före 1989) och studielån (lån tagna mellan den 1 januari 1989 och den 30 juni 2001) och på annuitetslån (lån tagna efter den 30 juni 2001). Det finns flera möjligheter för låntagare att förändra sin återbetalning om de inte vill betala de äldre lånen i enlighet med de ursprungliga reglerna för respektive lån. De ärenden som berörs av nu aktuella ändringar av föreskrifterna syftar alla till att förändra villkoren för återbetalning för en låntagare med lån enligt äldre bestämmelser. I dag är den 30 november sista ansökningsdag samt sista dag för att återkalla en ansökan i dessa ärenden.

Sammanläggning

En låntagare som har studielån eller studiemedel tagna före den 1 juli 2001 eller båda lånen och samtidigt har annuitetslån taget efter den 30 juni 2001 kan ansöka om sammanläggning av lånen. Det innebär att de äldre lånen slås ihop med annuitetslånet och en ny återbetalningstid samt ett nytt årsbelopp beräknas enligt reglerna för annuitetslånet. Låntagaren har även möjlighet att endast slå ihop ett av de äldre lånen med annuitetslånet.

Överföring

En låntagare som har studiemedel kan ansöka om att studiemedelsskulden ska betalas tillbaka enligt bestämmelserna för studielån.

Ändrade lånevillor

En låntagare som endast har äldre lån tagna före den 1 juli 2001 kan ansöka om ändrade lånevillkor. Det innebär att låntagaren gör om sitt studiemedel eller studielån till ett annuitetslån och därefter betalar enligt de bestämmelserna. I de fall låntagaren har båda lånen går det att välja att bara flytta över ett av dem till ett annuitetslån.

Återkallelse av ansökan

Reglerna för de olika åtgärderna är var för sig inte komplicerade. Det har dock varit svårt för låntagare att överblicka konsekvenserna av de olika åtgärderna. Möjligheterna till att på olika sätt ändra återbetalningen ökar med antalet lån som en person har. För en låntagare som har flera möjliga val ökar även risken för att låntagaren skickar in flera ansökningar utan att ha förstått konsekvensen av varje ansökan och/eller den sammantagna konsekvensen av alla ansökningar.

Att en enskild i de flesta fall kan ta tillbaka ett yrkande eller en ansökan om viss åtgärd följer av allmänna förvaltningsrättsliga principer. Förutom att en låntagare själv kan komma på att denne inte längre vill ändra återbetalningen i enlighet med inskickad ansökan förekommer för de nu aktuella ärendeslagen att en låntagare skickar in flera ansökningar som inte är förenliga med varandra. I den senare situationen måste CSN utreda vilken av ansökningarna som myndigheten ska pröva. I dessa situationer har CSN uppmärksammat att det finns ett behov av att låntagarna ska ha möjlighet att återkalla en ansökan även efter den 30 november. Om oförenliga ansökningar kommit in i nära anslutning till sista ansökningsdag har sista dag för återkallelse redan passerats vid CSN:s utredning. Mot denna bakgrund har det utvecklats en praktisk tillämpning där ärenden hanterats som om ansökan återkallats trots att sista dag för återkallelse passerat.

1.2 Bestämmelser*Sammanläggning*

I punkt 10 i övergångsbestämmelserna till studiestödslagen (1999:1395) anges bl.a. följande. Den som har beviljats studielån eller återbetalningspliktiga studiemedel enligt både studiestödslagen (1973:349) och den nya lagen kan begära att äldre lån läggs samman med nya lån och att de sammanlagda lånen betalas tillbaka enligt bestämmelserna i den nya lagen. Sammanläggningen ska börja tillämpas året närmast efter det år då låntagaren begärt att lånen ska läggas samman. Regeringen

eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om hur en ansökan om sammanläggning ska göras samt när en sådan ansökan senast ska göras.

Ändrade lånevillkor

I punkt 9 i övergångsbestämmelserna till studiestödslagen (1999:1395) anges bl.a. följande. Den som har beviljats studielån eller återbetalningspliktiga studiemedel enligt studiestödslagen (1973:349) eller lagen (1983:1030) om särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa kan begära att lånet efter d. 1 juli 2001 ska betalas tillbaka enligt bestämmelserna i den nya lagen. De ändrade betalningsvillkoren ska börja tillämpas vid kalenderårsskiftet året närmast efter det år då låntagaren har begärt ändrade betalningsvillkor. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om hur en ansökan om ändrade betalningsvillkor ska göras samt vid vilken tidpunkt en sådan ansökan senast ska göras.

Överföring

I punkt 2 i övergångsbestämmelserna till lagen (1988:877) om ändring i studiestödslagen (1973:349) anges följande. Den som har beviljats studiestöd som avser tid före ikraftträdandet kan begära att dessa efter år 1989 skall återbetalas enligt bestämmelserna i 8 kap. i dess nya lydelse. De ändrade betalningsvillkoren skall tillämpas fr.o.m. d. 1 jan. visst år.

1.3 Bemyndigande

Sammanläggning

I punkt 4 i övergångsbestämmelserna till studiestödsförordningen (2000:655) anges bl.a. följande. Centrala studiestödsnämnden får meddela föreskrifter om hur en ansökan om sammanläggning av lån enligt punkten 10 i övergångsbestämmelserna till studiestödslagen ska göras samt när en sådan ansökan senast ska göras.

Ändrade lånevillkor

I punkt 3 i övergångsbestämmelserna till studiestödsförordningen (2000:655) anges följande. Centrala studiestödsnämnden får meddela föreskrifter om hur en ansökan om ändrade betalningsvillkor enligt punkten 9 i övergångsbestämmelserna till studiestödslagen (1999:1395) ska göras samt när en sådan ansökan senast ska göras.

Överföring

I punkt 4 i övergångsbestämmelserna till förordningen (1988:1381) om ändring i studiestödsförordningen (1973:418) anges bl.a. följande. Närmare föreskrifter om när en ansökan enligt övergångsbestämmelserna till lagen (1988:877) om ändring i studiestödslagen (1973:349) skall vara inkommen meddelas av Centrala studiestödsnämnden.

1.4 Överväganden och förslag

Förslag:

Något visst datum till och med vilket låntagaren kan ta tillbaka sin ansökan ska inte anges i CSN:s föreskrifter. Vad som anges i föreskrifterna om att en låntagare kan ta tillbaka sin ansökan till och med den 30 november under ansökningsåret ska därmed tas bort.

Möjligheten för låntagaren att återkalla sin ansökan finns utan att detta framgår av särskild författningsreglering. Detta följer av den enskildes processbehörighet och allmänna förvaltningsrättsliga principer. I Bohlin och Warnling-Nereps Förvaltningsrättens grunder¹ lämnas följande beskrivning.

”Ej heller sker någon sakprövning, om parten återkallar sin talan eller avlider, medan ärendet är föremål för myndighetens behandling, eller om ärendet av annat skäl förlorar sin aktualitet; ärendet avskrivs då från vidare handläggning. Då i sådant fall anledning saknas för myndigheten att gå vidare och meddela ett beslut, avskrivs ärendet.”

Mot den bakgrunden kan vad som anges i CSN:s föreskrifter om möjligheten att ta tillbaka en ansökan gällande sammanläggning, överföring och ändrade lånevillkor tas bort. Möjligheten att återkalla ansökan till dess beslut har fattats i ärendet finns ändå eftersom det inte finns någon annan författningsreglering som hindrar detta.

Slutsatsen är att låntagaren fritt kan förfoga över sin ansökan, och därmed även återkalla den, till dess att CSN har beslutat i frågan.

Förslaget är att ta bort den begränsning som den nuvarande regleringen avseende när en återkallelse av ansökan senast måste göras innebär. Det finns inga begränsningar i CSN:s datasystem för att hantera en återkallelse av en ansökan efter den 30 november fram till dess att ett beslut har fattats i ärendet. Besluten fattas normalt i samband med årsbearbetningen som sker vid årsskiftet. Förslaget innebär att CSN låter de låntagare som vill återkalla sin ansökan göra det fram till dess beslut i ett enskilt ärende är fattat.

1.5 Alternativa lösningar

För att möjliggöra viss tid för utredning vid oförenliga ansökningar skulle en alternativ lösning vara att ändra tidpunkten för att återta en ansökan till ett senare datum. En sådan lösning skulle fortfarande innebära en onödig begränsning av möjligheten att återkalla ansökan, som följer av allmänna förvaltningsrättsliga principer, varför det inte framstår som ett reellt alternativ.

¹ s. 83.

1.6 Vilka som berörs av ändringarna

De föreslagna föreskriftsändringarna berör låntagare som ansöker om sammanläggning, överföring och ändrade lånevillkor. Under 2016 uppgick antalet ansökningar som kom in till CSN om de aktuella åtgärderna till 123 st. avseende ändrade lånevillkor, 1 010 st. avseende sammanläggning och 58 st. avseende överföring. De som berörs direkt av föreskriftsändringarna är de låntagare som vill återkalla en ansökan efter den 30 november. CSN har inte några uppgifter om hur många som tar tillbaka sin ansökan efter detta datum men uppskattningsvis rör det sig enbart om ett fåtal.

1.7 Kostnadmässiga och andra konsekvenser

Förslaget till föreskriftsändringen har inga kostnadmässiga effekter då hanteringen är densamma som idag.

2 Nedsättning med hänsyn till studier

Följande föreskriftsändringar föreslås som ett led i införande av studiestartsstödet. De som studerar med studiestartsstöd och sedan tidigare är återbetalningsskyldiga för lån tagna mellan den 1 januari 1989 och den 30 juni 2001 (studielån) ska inte behöva betala på lånet under den tid han eller hon får studiestartsstöd.

2.1 Bemyndigande

Bemyndigande finns i 8 kap. 3 § studiestödsförordningen (1973:418) ändrad 1988:1381. Av bestämmelsen framgår att CSN får meddela närmare föreskrifter om nedsättning av årsbeloppet.

2.2 Överväganden och förslag

Förslag: Om låntagaren studerar med studiehjälp, studiemedel eller studiestartsstöd, sätts årsbeloppet ned utan ansökan.

Den 1 juli 2017 infördes studiestartsstödet. Av proposition Studiestartsstöd – ett nytt rekryterande studiestöd (2016/17:158) framgår att den som studerar med studiestartsstöd ska kunna få årsbeloppet nedsatt på motsvarande sätt som den som studerar med studiestöd enligt studiestödslagen. Genom punkt 16 första stycket i övergångsbestämmelserna till studiestödslagen (1999:1395) reglerades rätten till nedsättning av studielån. CSN har sedan tidigare föreskrivit om att nedsättning sker utan ansökan från låntagaren då denne studerar med studiehjälp och studiemedel. Nedsättning sker även utan ansökan för de som studerar med studiestartsstöd. Av förbiseende har dock CSN inte reglerat detta i föreskrift vilket nu föreslås.

2.3 Alternativa lösningar

Ändringen av föreskrifterna är en följd av införandet av studiestartsstödet. Någon alternativ lösning har inte framkommit.

2.4 Vilka som berörs av ändringarna

Den föreslagna föreskriften berör låntagare som är återbetalningsskyldig för sin studielåneskuld och studerar med studiestartsstöd.

2.5 Kostnadsmässiga och andra konsekvenser

CSN:s förslag till föreskrifter förslag är en följd av Riksdagens beslut att införa studiestartsstöd och har därför inga självständiga effekter.

3 EU-rätten

Förslagen strider inte mot de skyldigheter som följer av Sveriges anslutning till Europeiska unionen.

4 Tidpunkt för ikraftträdandet och behov av speciella informationsinsatser

Ändringen bör träda ikraft den 1 januari 2018. Det finns behov av informationsinsatser riktade mot handläggare på samtliga kontor. Vidare ska information på blanketter och CSN:s webbplats samt internt informationsmaterial så som regel- och rutinhandböcker uppdateras.

5 Författningsförslag

5.1 Föreskrifter om ändring i Centrala studiestödsnämndens föreskrifter och allmänna råd (CSNFS 2001:3) om återbetalning av studielån tagna efter den 30 juni 2001

Centrala studiestödsnämnden (CSN) föreskriver med stöd av punkterna 3 och 4 i övergångsbestämmelserna till studiestödsförordningen (2000:655) i fråga om nämndens föreskrifter och allmänna råd (CSNFS 2001:3)² om återbetalning av studielån tagna efter den 30 juni 2001 att 8 kap. 3 § och 9 kap. 3 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	Föreslagen lydelse
	8 kap.
	3 §
Ett beslut om ändrade lånevillkor är definitivt. Låntagaren kan dock ta tillbaka sin ansökan till och med den 30 november under ansökningsåret.	Ett beslut om ändrade lånevillkor är definitivt.
	9 kap.
	3 §
Ett beslut om sammanläggning är definitivt. Låntagaren kan dock ta tillbaka sin ansökan till och med den 30 november under ansökningsåret.	Ett beslut om sammanläggning är definitivt.

² Författningen omtryckt CSNFS 2007:8.

5.2 Föreskrifter om ändring i Centrala studiestödsnämndens föreskrifter och allmänna råd (CSNFS 2001:4) om återbetalning av studielån tagna mellan den 1 januari 1989 och 30 juni 2001

Centrala studiestödsnämnden (CSN) föreskriver med stöd av punkt 1³ i övergångsbestämmelserna till studiestödsförordningen (2000:655) i fråga om nämndens föreskrifter och allmänna råd (CSNFS 2001:4)⁴ om återbetalning av studielån tagna mellan den 1 januari 1989 och den 30 juni 2001 att 2 kap. 1 a § och 7 kap. 3 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	Föreslagen lydelse
	2 kap.
	1 a §
Om låntagaren studerar med studiehjälp eller studiemedel, sätts årsbeloppet ned utan ansökan.	Om låntagaren studerar med studiehjälp, studiemedel eller <i>studiestartsstöd</i> sätts årsbeloppet ned utan ansökan.
	7 kap.
	3 §
Ett beslut om överföring är definitivt. Låntagaren kan dock ta tillbaka sin ansökan till och med den 30 november under ansökningsåret.	Ett beslut om överföring är definitivt.

³ Bemyndigande finns i 8 kap. 3 § studiestödsförordningen (1973:418) ändrad 1988:1381 samt punkt 4 i övergångsbestämmelserna till förordningen (1988:1381) om ändring i studiestödsförordningen (1973:418) jämförd med punkt 1 i övergångsbestämmelserna till studiestödsförordningen (2000:655)

⁴ Författningen omtryckt CSNFS 2007:9.